

TARA VESTOVERNING TALABA NOMLI ASARIDA SHAXS KAMOLOTI VA TA'LIMNING AHAMIYATI

Omonboyeva Oynisa Rasuljon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti,

Pedagogika nazariyasi va tarixi Mutaxassisligi(sohalar bo'yicha) magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada Tara Vestover qalamiga mansub "Talaba" asari shaxs kamoloti, ta'limning o'zgartiruvchi kuch ekanligi va ijtimoiy-madaniy omillarning shaxs rivojlanishiga ta'sirini tahlil qiladi. Asarda bosh qahramonning ilm olish orqali o'z taqdirini o'zgartirishi, oilaviy muhitdagi cheklovlar, gender stereotiplari va diniy-yopiq jamiyatlarning shaxs erkinligiga bo'lgan bosimi keng yoritilgan. Tadqiqot IMRAD uslubida amalga oshirilgan bo'lib, unda "Talaba" asarining pedagogik ahamiyati, o'z-o'zini anglash jarayoni hamda ta'limning inson hayotidagi transformativ roli ilmiy asosda tahlil qilinadi. Natijalar asarning yoshlar tarbiyasida, ayniqsa, tanqidiy fikrlash, maqsadga intilish ijtimoiy moslashuv kompetensiyalarini shakllantirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Tara Vestover, talaba, shaxs kamoloti, transformativ ta'lim, tanqidiy fikrlash, avtobiografik asar, ijtimoiy-psixologik rivojlanish, o'zlikni anglash, pedagogik ahamiyat, gender stereotiplari

PERSONAL DEVELOPMENT AND THE IMPORTANCE OF EDUCATION IN TARA WESTOVER'S EDUCATED

Annotation. This article analyzes the work "Educated" by Tara Westover as a work of personal development, the transformative power of education, and the impact of socio-cultural factors on personal development. The work extensively covers the main character's transformation of her destiny through education, the restrictions in the family environment, gender stereotypes, and the pressure on personal freedom by religiously closed societies. The research was conducted in the IMRAD method, which scientifically analyzes the pedagogical significance of the work "The Student", the process of self-realization, and the transformative role of education in human life. The results show the importance of the work in the education of young people, especially in the formation of critical thinking, goal-oriented social adaptation competencies.

Keywords: Tara Westover, student, personal development, transformative education, critical thinking, autobiographical work, socio-psychological development, self-awareness, pedagogical significance, gender stereotypes

ЛИЧНОСТНОЕ РАЗВИТИЕ И ЗНАЧЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ В РОМАНЕ ТАРЫ ВЕСТОВЕР «ОБРАЗОВАННАЯ»

Аннотация. В данной статье анализируется произведение Тары Вестовер «Образованная» как произведение о личностном развитии, преобразующей силе

образования и влиянии социокультурных факторов на личностное развитие. В произведении подробно рассматривается трансформация судьбы главной героини через образование, ограничения в семейной среде, гендерные стереотипы и давление на личную свободу со стороны религиозно замкнутых обществ. Исследование проводилось по методу IMRAD, который научно анализирует педагогическое значение произведения «Ученица», процесс самореализации и преобразующую роль образования в жизни человека. Результаты показывают важность произведения в воспитании молодежи, особенно в формировании критического мышления, целеустремленных компетенций социальной адаптации.

Ключевые слова: *Тара Вестовер, студентка, личностное развитие, трансформационное образование, критическое мышление, автобиографическая работа, социально-психологическое развитие, самосознание, педагогическое значение, гендерные стереотипы*

KIRISH

XXI asr ingliz tilidagi eng tasirli asarlar sirasiga Tara Vestoverning “Talaba” (Educated) asarini kiritishimiz mumkin. [1] Tara Vestover 1986-yili Amerikaning Aydaho shtatida tugʻilgan. U 2008-yilda Brigam Yang universitetida bakalavr darajasini olgan va keyinroq Kembrij Geyts stipendiyasini qoʻlga kiritgan. 2009-yili Kembrijdagi Triniti kollejida falsafa magistri darajasini olgan, 2010-yilda esa Garvard universitetida bir kurs oʻqigan. Soʻng u Kembrijga qaytib, 2014-yili tarix fanlari doktori ilmiy darajasini qoʻlga kiritgan. “Talaba” - uning ilk kitobi. Ushbu asar avtobiografik asarlardan biri boʻlib, undagi bosh qahramon yaʼni muallifning taʼlim olish jarayonidagi oʻgʻir sinovlari, shaxsiy oʻsishi, ijtimoiy psixologik bosimlar va oʻzlikni anglash yoʻlidagi izlanishlar oʻz aksini topadi. Asar gʻarb pedagogikasidagi “transformativ taʼlim”, oʻzini anglash, “ijtimoiylashuvda oiladagi ziddiyatlar” kabi masalalarni yoritib beruvchi muhim asarlar sirasiga kiritiladi.

Tara Vestover ulgʻaygan oilasining diniy sadoqati, ekstremal konservativ qarashlari va rasmiy davlat taʼlimdan butunlay voz kechgan hayot tarzi tufayli muallif bolalik va oʻsmirlik yillarida maktab koʻrmay oʻsgan. Shunga qaramay, uning aql, iroda va mustaqillikka intilishi uni universitet, ilmiy izlanishlar va nihoyat, Kembrij universiteti oʻqish darajasiga olib chiqqan. Shu jihatdan asar pedagogik nuqtai nazardan

nihoyatda qimmatli bo'lib, ta'limning inson hayotidagi o'zgartiruvchi kuchini isbotlaydi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, zamonaviy ta'limda shaxsning o'z qobiliyatini anglash, ta'lim orqali ijtimoiy-madaniy to'siqlarni yengish, oilaviy qarashlar bilan shaxsiy imkoniyatlar o'rtasidagi ziddiyatlar kabi muammolar global miqyosda muhim bo'lib qolmoqda hamda muallif ana shunday noqulay sharoitda ham yuksak darajalarga erishish mumkinligini isbotlagan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tara Vestoverni "Talaba" (Educated) asari shaxs rivojlanishi, transformative ta'lim, so'nggi yillardagi gender tengligidagi adolatsizliklar va yopiq ijtimoiy guruhlarining psixologik ta'siri kabi yo'nalishlarda keng ilmiy e'tibor qozondi. Asar avtobiografik janrga mansub bo'lib, ko'plab tadqiqotchilar tomonidan ijtimoiy-psixologik fenomen sifatida o'rganilgan.

Amerikalik biznes-Magnat, dasturchi, investor, yozuvchi va filantrop Bil Gaytes mulohazasiga ko'ra [2] asar ajoyib hikoya qilingan va u uning nima uchun "New York Times" bestsellerlari ro'yxatining yuqori qismida shuncha vaqt sarflanganini aytgan. Bu unga qaysidir ma'noda yaqinda ko'rgan Netflixning "Wild, Wild Country" hujjatli filmini eslatgan. Ikkalasi ham o'zlarini jamiyatdan uzoqlashtiradigan odamlar haqida hikoya qiladi, chunki ular o'zlarini yanada ma'rifatli qiladi deb o'ylaydigan e'tiqod va bilimlarga ega. Ularning e'tiqod tizimlari ularning ajralishidan foyda ko'radi va siz ichkarida yoki tashqarida bo'lishga majbur bo'lasiz degan fikrlarni aytib o'tgan.

"International journal of Education and Humanities" jurnalida Ruibing Wan va Rujie Tan asar haqida yozishicha [3] Tara oliy ma'lumot oldi, asl dinidan voz kechdi, ilmiy izlanishlarni qabul qildi va oilasi bilan fidoyi munosabatlarni o'rnatdi va hokazo. Bu o'zgarishlardan Tara o'zini qayta yaratgan degan xulosaga kelish mumkin. Bundan tashqari, uning o'sishi ortidagi omillar ham muhimdir.

Vestoverni o'sish jarayoni insonning ta'lim orqali o'zini qanday qayta kashf etishi va dunyoqarashini qanday o'zgartirishi mumkinligi haqida o'ylashga arziydi. Noqulay muhitda qulay omillardan foydalanib, o'zini doimiy ravishda takomillashtirishga va nihoyat mustaqil shaxsga aylanishga e'tibor qaratishga arziydi.

"Talaba" romanidagi Tara Westover Aydaho qishloqlarida o'sib-ulg'ayganidan tortib, Kembrij universitetida tahsil olishi va keyinchalik doktorlik darajasigacha bo'lgan hayoti hikoya qilinadi[4]. Aydaho tog'larida omon qolganlar oilasida tug'ilgan Tara 17 yoshiga qadar hech qachon maktabga bormagan. Bu esa ta'lim olish uchun hech qachon kech emasligini anglatadi. Taraning otasi mutaassib mormon, onasi esa otasining sodiq izdoshi. Taraning oilasi otasining fanatic e'tiqodlari bilan yashaydi, bu e'tiqodlar otasining oilasining har bir a'zosiga singdiradi. Akasi Tayler kollejga borganida, Tara uning hayotini o'zgartirishga qaror qildi. Uning bilimga intilishi uning hayotini o'zgartirdi, uni okeanlar va qit'alar bo'ylab, Garvard va Kembrij universitetigacha olib bordi. 2018-yilda Vestoverni birinchi "Talaba" romani nashr etildi. Ko'p o'tmay, u "New York Times", "The Wall Street Journal" va boshqa asosiy ommaviy axborot vositalarining eng ko'p sotilgan ro'yxatlariga kirgan va "Amazon.com" tomonidan 2018-yilning eng yaxshi kitobi deb tanlangan romanlardan biriga aylandi[5]. Bundan tashqari, bu roman katta e'tiborni tortdi va yillar davomida eng ko'p sotilgan kitoblar ro'yxatida bo'lib kelgan, shuning uchun Tara Westover Time tomonidan "Yilning nufuzli shaxsi" deb topildi[6]. Ko'pgina olimlar Taraning kelib chiqishi oilasi, dini va hokimiyat haqidagi munozaralarning ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan va ta'lim mavzulari asosan qisqa kitob sharhlaridir[6,7,8,]. Biroq, kam sonli olimlar Taraning o'sishi va ta'limi ortidagi ta'sir qiluvchi omillarni va ta'limning chuqur ma'nosini o'rgangan. Ushbu asar o'sish jarayoniga to'rt jihatdan qaratiladi: o'qish, munosabatlar, din va moliya. Bundan tashqari, Taraning o'sishi ortidagi omillarni e'tiborsiz qoldirmaslik kerak va ushbu maqolada uning o'sishi davomida unga nima katta ta'sir ko'rsatgani tahlil qilinadi.

O'sish – bu odamlar hayotida davom etayotgan jarayon. Roman qizning o'sish jarayonini tasvirlaydi, bu uning olgan ta'limiga hissa qo'shadi. Ta'lim uning hayotida muhim rol o'ynashini ko'rish mumkin, ammo uning o'sishiga yordam beradigan boshqa omillar ham mavjud. Buni aniqlash uchun odamlar ta'limning asl ma'nosini tushunadilar, ta'lim olish haqidagi stereotiplarini o'zgartiradilar va keyin yanada mazmunli hayot kechiradilar.

Mavjud ilmiy adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, "Talaba" asari ko'p yo'nalishli tadqiqot mavzusi bo'lib, unda shaxs kamoloti, ta'limning o'zgartiruvchi kuchi, oilaviy ijtimoiy muhit, gender masalalari, psixologik qarama-qarshiliklar va ijtimoiy ko'tarilish kabi masalalar keng ilmiy yoritilgan. Bu esa ushbu asarning pedagogik, psixologik va sotsiologik tadqiqotlar uchun boy nazariy asosga ega ekanligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot Tara Vestoverning "Talaba" (Educated) asarini ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan o'rganishga qaratilgan bo'lib, IMRAD uslubiga muvofiq quyidagi metodlardan foydalanildi: Biografik tahlil; Pedagogik tahlil; Psixologik yondashuv; Qiyosiy metod. Ushbu metodlar va yondashuv kombinatsiyasi maqolaga ilmiy asos va aniqlik beradi, shuningdek, asarning pedagogik, psixologik va sotsiologik ahamiyatini batafsil tahlil qilish imkonini yaratadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tara Vestoverning "Talaba" (Educated) asari asosida olib borilgan tahlil shuni ko'rsatdiki, roman shaxs kamoloti va o'zlikni anglash, qahramonning oilaviy cheklovlar, patriarxal muhit va diniy fundamentallikdan chiqib, ta'lim orqali o'zligini topishi, unga qilingan oilaviy zulmlar aniq kuzatiladi. Shaxsiy rivojlanish jarayonida Vestover o'z e'tiqodlarini qayta ko'rib chiqadi, yangi bilim va tajribalar yordamida mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, oliy ta'limga kirish va universitetda o'qish jarayoni qahramon hayotida transformativ effektga ega bo'lgan. Bu jarayon Vestoverni nafaqat bilimli, balki ijtimoiy jihatdan moslashuvchan, tanqidiy fikrlay oladigan shaxsga

aylantiradi. Asarda aks etgan oilaviy ziddiyatlar va gender stereotiplari qahramonning psixologik rivojlanishiga mustahkam ta'sir qiladi. Shu bilan birga, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash (ta'lim muhitidagi o'qituvchilar, universitetdagi hamkasblar) qahramonga o'z imkoniyatlarini to'liq ochishga yordam beradi. Asarda ko'rsatilgan shaxsiy intilish va o'z qobiliyatini sinash istagi, shuningdek, hayotiy qiyinchiliklarni yengish orqali erishilgan bilimlar qahramonni maqsad sari intilishga undaydi. Bu natija pedagogik jihatdan yoshlarni motivatsiyalash, ko'zlagan maqsadi tomon dadil qadam bosishga va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish nuqtai nazaridan ahamiyatlidir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, Vestoverni tajribasi ta'limning transformativ tabiatini amaliy jihatdan tasdiqlaydi. Asar nafaqat shaxsiy o'sish va bilim olish jarayonini, balki zamonaviy jamiyatda o'zligini topish, oilaviy ijtimoiy muhit bilan shaxsiy erkinlikni uyg'unlashtirish kabi murakkab jarayonlarni ham yoritadi. U shaxs kamoloti va ta'limning transformativ kuchini isbotlaydigan avtobiografik asar sifatida ilmiy va pedagogik ahamiyatga ega. Asarda aks etgan ijtimoiy ziddiyatlar, patriarxal oilaviy cheklovlar va gender stereotiplari shaxs rivojlanishiga muhim ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim qahramon hayotida faqat bilim manbai emas, balki shaxsiy erkinlik, tanqidiy fikrlash va o'zligini anglash vositasi sifatida ham xizmat qiladi.

Pedagogik amaliyotda "Talaba" asari motivatsion vosita sifatida foydalanilishi mumkin, ayniqsa, talaba yoshlarning tanqidiy fikrlash va maqsadga intilishini rivojlantirish uchun. Shaxsiy rivojlanish va ta'limning transformativ kuchi mavzusida o'quv materiallarida qo'shimcha darslar va seminarlar tashkil qilish tavsiya etiladi. Zamonaviy o'quv jarayonida oila, jamiyat va ta'lim o'rtasidagi ziddiyatlarni yorituvchi case-study metodlardan foydalanish pedagogik amaliyotni boyitadi. Kelajakda ilmiy tadqiqotlar Vestoverni tajribasini boshqa mamlakatlar va madaniyatlarda ta'lim bilan bog'liq shaxsiy rivojlanish jarayonlari bilan qiyosiy tahlil qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- [1]Westover, T., *Educated: A Memoir* [M]. New York: Random
- [2] <https://gatesnotes.com>
- [3]Ellis, J, 'Educated' by Tara Westover. *Practical Neurology*, 20(3), 2020, 268.
- [4]Amazon announces the best books of 2018, naming Tara Westover's memoir, *educated*, the #1 book of the year.(2018, Nov 09). *Business Wire*. Retrieved from <https://www.proquest.com/wire-feeds/amazon-announces-best-books-2018-naming-tara/docview/2131184522/se-2>.
- [5]Xu, X., & Liu, H., Trauma Recovery of Tara Westover in *Educated: A Memoir*. *Studies in Literature and Language*, 22(2), 2021, 51-54.
- [6]Yang, D., Innovative approaches to the organization of the educational process-the basis for increasing the effectiveness of teacher education. *The Educational Review*, USA, 7(9), 2023, 1400-1403.
- [7]Susan, W. B. (2018, Feb 16). Review: Alone at the summit; raised on an idaho mountain by survivalists who kept her out of school, the author went on to earn a ph.D. at cambridge. susan wise bauer reviews 'educated: A memoir' by tara westover. *Wall Street Journal* (Online) Retrieved from <https://www.proquest.com/newspapers/review-alone-at-summit-raised-on-idaho-mountain/docview/2002533999/se-2>.
- [8]Harrison, M. (2018). *Educated by Tara Westover-more than just survival*. FT.Com, Retrieved from <https://www.proquest.com/trade-journals/educated-tara-westover-more-than-just-survival/docview/2121711449/se-2>.